

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Константин Трендафилов Константинов,
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”
за дисертационния труд на Калина Ивелинова Атанасова
на тема „Облеклото през Второто българско царство”
за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология, докторска програма Археология (Средновековна българска археология)

I. Данни за автора на дисертацията

Калина Ивелинова Атанасова е родена на 07.05.1978 г. През 2002 г. завършва висше образование, ОКС-магистър във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, специалност Педагогика на изобразителното изкуство, а през 2004 г. завършва следдипломна квалификация по графика, илюстрация и книгооформление в същия университет. През годините работи в сферата на графичния дизайн, офис-сътрудничеството и възстановките на исторически костюми.

II. Данни за процедурата

Съгласно ПРАС на Шуменския университет трудът на Калина Атанасова беше обсъден на заседание на Катедрата по история и археология при Факултета по хуманитарни науки на ШУ. Тогава Катедреният съвет взе единодушно решение да се открие процедура за публична защита, което бе утвърдено от ФС на ФХН. Със заповед на Ректора на ШУ (№ РД-16-110/22.06.2022 г.) бе назначен състав на научно жури. То проведе своето първо заседание на 07.07.2022 г., на което бе избран председател и бяха определени рецензентите и авторите на становища във връзка с предстоящата публична защита. Горепосочените факти ми дават основание да констатирам, че досегашният ход на процедурата е в пълно съответствие с разпоредбите на нормативните документи.

III. Данни за дисертацията и автореферата

Структурата на дисертацията на Калина Атанасова е съобразена с разглежданата тема и включва две части – текст и приложения. Текстът се състои от увод, три глави с общо дванадесет параграфа, заключение, списък на използваната литература и списък на съкращенията с общ обем 221 страници.

Приложенията включват терминологичен речник, както и илюстративен материал – графични възстановки на облекло, стенописни изображения, образци на монети и моливдовули с общ обем 82 страници. Избраната тема е дисертабилна, научният стил е академично издържан, с добро познаване на фактологичния материал. Предимство в случая е и фактът, че в продължение на няколко години докторантката се занимава с възстановка на исторически костюми в сътрудничество в исторически музеи в Североизточна България.

Уводът на дисертационния труд представя в синтезиран вид предмета, целите и задачите, както и основните методи за тяхното решаване. Ясно е определен хронологическият и териториалният обхват на темата, както и нейната актуалност и значимост. Представеният историографски преглед по темата се отличава с акуратност, критичност и същевременно коректност към по-ранните изследвания.

Първа глава на дисертационния труд е посветена на церемониалните владетелски костюми. В отделни параграфи са разгледани костюмите на царете, съвладетелите и цариците. Добро впечатление прави изборният съпоставителен подход, при който се търсят аналогии с облеклото на византийския владетелски двор от една страна и с това на западноевропейските народи от друга. Представянето на костюмите на само четири от българските владетели от XII-XIV в., показва, че Калина Атанасова е подхождала много отговорно към постигане на поставените задачи, като представя възстановки на облекло единствено при наличието на повече от един източник на информация.

Във втора глава са разгледани костюмите на духовенството, като се започва с тенденциите, утвърдени през византийския период. Докторантката правилно отбелязва, че именно тогава се оформя облеклото на църковното съсловие в източноправославния свят, във вида, в който е познат през епохата на Второто българско царство. Добро впечатление прави и използването на синхронни византийски и сръбски източници и находки, които поради „наднационалния“ характер на костюмите на духовенството са надежден източник на информация в тази насока.

Глава трета е посветена на светските костюми, като в отделни параграфи са представени отделно мъжките и женските облекла. И в тази част на работата Калина Атанасова е успяла да се ориентира много добре в проблематиката, като е структурирала информацията условно в няколко подкатегории: облекло на висшата аристокрация (деспоти, севастократори, членове на царското семейство и личности с индикации за особено високо обществено положение); облекло на нисшата

аристокрация (провинциална аристокрация, търговско съсловие и хора с високо обществено положение и/или с високи материални възможности, чиито статут е недостатъчно ясно определим); облекло на обикновеното население (хора с ниско обществено положение и/или скромни материални възможности). Тук, за разлика от предходните глави, паралелите са на база съвременни влияния от Византия, което според докторантката е напълно обосновано с оглед на тенденцията за смесени бракове, която е масова практика през изследвания период.

Заключението на дисертационния труд представлява опит за представяне в резюме на основните изводи на автора. Те са рѐзюмирани в пет общи извода, повтарящи до известна степен структурата на самата работа.

Приложението на дисертацията е оформено отделно и се състои от две части – терминологичен речник и илюстративен материал (общо 214 схеми, представящи чертежи на гробове, авторски рисунки на облекло и елементи към него). Добро впечатление прави коректното представяне на илюстративен материал, заимстван от други публикации.

Представеният автореферат (общ обем 40 страници) е изработен според правилата за подобен род изследвания и в пълна степен отразява съдържанието на дисертационния труд.

IV. Научни приноси

В своята автосправка за научните приноси дисертантката е открила десет такива. Според мен всички те са правдоподобни и коректно посочени. В рамките на настоящото становище, обаче аз искам да открия най-съществения, а именно, че дисертационният труд на Калина Атанасова е сполучлив опит за подробна типология на българския средновековен костюм от периода на Второто българско царство, включваща всички съсловия и царската институция.

V. Бележки и препоръки

Без да поставям под съмнение качествата на предложения дисертационен труд към него могат да се отправят и някои бележки. Коректно е да се отбележи, че техният брой е незначителен поради факта, че голяма част от отправените от мен препоръки в хода на разработването на труда са взети предвид и отстранени от дисертантката. Все пак с оглед на евентуалната бъдеща работа на Калина Атанасова по темата, тя би могла да се подобри в следните аспекти:

1. При бъдещо отпечатване на работата предлагам съдържанието да бъде по-стегнато, като авторката да се ограничи само с представяне на заглавията на главите и отделните параграфи;

2. С оглед на по-добрата прегледност и балансираност на работата по-удачно би било терминологичният речник да бъде обособен в края на текстовата част, а приложението да включва само илюстративен материал.

VI. Заключение

Представеният от Калина Ивелинова Атанасова труд, обобщава и илюстрира нейните дългогодишни занимания с историческите реконструкции на облекло. Независимо от направените забележки, този труд представлява една добре разработена дисертация с приноси моменти, свързани предимно с анализирането, класифицирането и възстановяването на българското средновековно облекло в периода XII-XIV в. Всичко това ми дава основание да заключа, че са налице необходимите обстоятелства (научни и процедурни) на Калина Атанасова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 2. Хуманитарни науки и професионално направление 2.2. История и археология, докторска програма Археология (Средновековна българска археология).

19.07.2022 г.

гр. Шумен

доц. д-р Константин Константинов